

- ⁹ Полтава // Новая Россия. – № 56. – 1919.
- ¹⁰ Правила о сборе урожая 1919 г. в местностях, находящихся под контролем Главнокомандующего Вооруженными Силами на Юге России // Киевлянин. – 1919. – № 25.
- ¹¹ Правила об уборке сена // Таврический день. – 08. 07. – 1919.
- ¹² Киевлянин. – № 53. – 1919.
- ¹³ Супруненко М. З історії боротьби більшовиків України проти Денікінщини : дис. ... канд. іст. наук / М. Супруненко. – Уфа, 1942. – С. 130.
- ¹⁴ Федюк В. Деникинская диктатура и ее крах / В. Федюк. – Ярославль, 1990. – С. 46.
- ¹⁵ Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі – ЦДАГОУ). – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 36. – Арк. 56.
- ¹⁶ Сельские земельные комитеты (Из бесед с селянами) // Новый пахарь. – 16.10.1919.
- ¹⁷ Російський державний воєнний архів. – ФР. 39540 с. – Оп. 1. – Спр. 52. – Арк. 39.
- ¹⁸ ЦДАГОУ. – Ф. 1. – Оп. 20. – Спр. 55. – Арк. 10.
- ¹⁹ Державний архів міста Севастополя. – ФР. 244. – Оп. 1. – Спр. 22. – Арк. 8б.
- ²⁰ ДАРФ. – ФР. 439. – Оп. 1. – Спр. 110. – Арк. 110–111.
- ²¹ Землеустройство (Беседа с помощником начальника Управления Земледелия и Землеустройства Г. Бурлаковым) // Объединение. – № 4. – 1919.
- ²² ДАРФ. – ФР. 355. – Оп. 2. – Спр. 4. – Арк. 5 – 5 зв.
- ²³ ДАРФ. – ФР. 355. – Оп. 2. – Спр. 4. – Арк. 6 зв.
- ²⁴ Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. – Ф. 4175. – Оп. 1. – Спр. 2. – Арк. 24 зв., 37.
- ²⁵ ДААРК. – ФР. 2235. – Оп. 1. – Спр. 5. – Арк. 45–46, 53.

Резюме

Статтю присвячено висвітленню маловідомих питань із законодавчого забезпечення посівної кампанії та жнив Особливою нарадою на українських територіях, що перебували під управлінням Головнокомандувача Збройними Силами на Півдні Росії у 1919 р. На підставі документальних джерел розкрито зміст, основні положення законодавчої бази, що регламентувала проведення посівної кампанії та жнив на українських територіях, що перебували під управлінням Головнокомандувача Збройними Силами на Півдні Росії у 1919 р., її реалізацію на місцях.

Ключові слова: Особлива нарада, посівна кампанія, жнива, постанови, правила.

Резюме

Статья посвящена освещению малоизвестных вопросов по законодательному обеспечению посевной кампании и уборки урожая Особым совещанием на украинских территориях, находившихся под управлением Главнокомандующего Вооруженными Силами на Юге России в 1919 г. На основании документальных источников раскрыто содержание, основные положения законодательной базы, которая регламентировала проведение посевной кампании и уборки урожая на украинских территориях, находившихся под управлением Главнокомандующего Вооруженными Силами на Юге России в 1919 г., ее реализацию на местах.

Ключевые слова: Особое совещание, посевная кампания, уборка урожая, постановления, правила.

Summary

Article is devoted to coverage of little-known questions about the legislative provision of sowing and harvesting Special Meeting of the Ukrainian territories under the control of Commander of the Armed Forces of South Russia in 1919 on the basis of documentary sources disclosed the content, the main provisions of legislation that regulated the conduct of sowing and harvest in the Ukrainian territories under control of Commander of the Armed Forces of South Russia in 1919, its implementation on the ground.

Key words: Special meeting, planting season, harvesting, regulations or rules.

Отримано 20.09.2011

Ю. В. КРИВИЦЬКИЙ

Юрій Віталійович Кривицький, кандидат юридичних наук, викладач Національної академії внутрішніх справ

ІСТОРИЧНИЙ СПОСІБ ТЛУМАЧЕННЯ НОРМ ПРАВА: ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

В умовах розбудови в Україні незалежної, демократичної, соціальної та правової держави актуальними є питання державно-правового розвитку, зокрема утвердження верховенства права, створення дієвого механізму захисту прав і свобод людини та громадянина, а також забезпечення правильного тлумачення норм

права. Актуальність останнього зумовлена тим, що тлумачення норм права виступає важливим елементом як застосування права, так і його реалізації в цілому. У загальному вигляді тлумачення норм права являється своєрідною інтелектуальною рушійною силою правового регулювання.

Тлумачення норм права є діяльністю, яка символізує сутність юриспруденції, уособлює безперервний пошук духу та букви права. З інтерпретацією норм права нерозривно пов'язана будь-яка діяльність юриста, що здійснюється як у наукових, так і у практичних цілях¹. Наявність у юриста глибоких знань про правила та прийоми тлумачення норм права, а також навичок і досвіду їх практичного використання автоматично означає його високу кваліфікацію, адже саме під час тлумачення норм права проявляється професійний рівень юриста².

Цілком природно, що тлумачення норм права є одним з традиційних питань юридичної науки. Водночас потрібно наголосити на тому, що у вітчизняній юридичній науці в останні роки спостерігається значне посилення уваги вчених до проблематики тлумачення права, зокрема Ю. Л. Власова, О. І. Кадикало, Т. С. Коханюк, В. С. Маленти, М. П. Молибоги, І. Ю. Настасяк, С. В. Прийми, О. О. Тимофєєва, Л. І. Чулінди та ін. Однак слід зауважити, що окремі питання теорії тлумачення права ще очікують свого всебічного розгляду. До категорії останніх проблем належить юридична природа історичного способу тлумачення норм права.

Особливого значення набуває питання дослідження гносеологічних можливостей історичного способу тлумачення норм права, що й становить мету цієї статті. Для її досягнення пропонуємо вирішити такі основні завдання: по-перше, проаналізувати підходи до розуміння сутності історичного способу тлумачення норм права; по-друге, охарактеризувати пізнавальний потенціал цього способу тлумачення; по-третє, дослідити правила використання історичного способу тлумачення.

Тлумачення норм права можуть здійснювати всі суб'єкти реалізації права, включаючи тих, які не мають юридичної освіти. Проте це не означає, що тлумачення норм права не залежить від вироблених юридичною наукою і практикою правил. Для тлумачення наявність системи правил і прийомів є такою ж необхідною умовою, як і для будь-якого іншого складного виду людської діяльності розумового характеру. Зважаючи на це, з початку існування права юристи намагалися виробити певну сукупність правил, які б уніфікували досвід тлумачення норм права та полегшили цей інтелектуально-вольовий процес. Перші відомі результати такої уніфікації представлені у працях видатних давньоримських юристів. Їх внесок до теорії тлумачення норм права є настільки вагомим, що більшість із сформульованих ними положень залишаються актуальними й на теперішній час³.

У сучасній юридичній науці та практиці визнається та широко використовується низка способів тлумачення. Під останніми пропонується розуміти об'єднані за певними підставами та наявністю спільних ознак у відносно відокремлену сукупність конкретні прийоми і правила пізнання, необхідні суб'єкту тлумачення для з'ясування дійсного змісту норм права⁴. Способи тлумачення відіграють суттєве значення для забезпечення якості інтерпретаційної діяльності, оскільки являють собою систему прийомів, уміле використання яких сприяє правильному пізнанню як букви, так і духу права. При цьому слід відмітити, що деякі вчені, зокрема М. М. Марченко, М. П. Молибога, використовують термін «методи тлумачення».

Питання класифікації способів тлумачення норм права та віднесення того чи іншого прийому і правила до змісту конкретного способу тлумачення є предметом численних дискусій у вітчизняній науці. Залишаючи поза увагою розгляд таких полемік, перейдемо до безпосереднього аналізу історичного способу тлумачення норм права, факт наявності якого, переважно, не піддається спростуванню.

Розвиток суспільства призводить до зміни суспільних відносин. Це у свою чергу зумовлює відповідний генезис права, тобто і суспільство, і право мають свою історію. Більше того, суб'єкт правотворчості під час прийняття норм права досить часто застосовує прийоми і правила, що досліджують розвиток права. Як вивчення історії еволюції суспільства має важливе значення для усвідомлення його змісту і шляхів розвитку, так і осмислення волі суб'єкта правотворчості, системи права і норм у розрізі їх генетичного розвитку має суттєве значення для з'ясування дійсного змісту норм права⁵.

У цьому контексті відомий учений-юрист П. О. Сорокін стверджував, що з'ясуванню точного змісту закону допомагає знайомство з історією його виникнення, тобто вивчення мотивів, які зумовили видання закону, пояснювальних записок, початкових проектів і попередніх норм права⁶.

Історичне тлумачення переслідує мету встановити смисл норм права, виходячи з умов їх виникнення. Ставлення до історичного способу тлумачення норм права було різним. Так, важливого значення йому надавали прихильники з'ясування під час тлумачення «волі історичного законодавця». Ті ж теоретики, які знаходилися на позиціях розуміння права як явища, що постійно змінюється, пристосування його до умов життя і сповідували «волю закону», всіляко критикували конструкцію «воля історичного законодавця», розглядаючи її не більше, ніж фікцію, зручну для теоретичних побудов.

Історичне тлумачення у своїй основі тяжіє до статичних тенденцій у тлумаченні права. Однак цей спосіб тлумачення може бути використаний у якості аргументу динамічного підходу до тлумачення. У першому випадку метою інтерпретатора у процесі тлумачення є встановлення волі історичного законодавця. У зв'язку з цим, інтерпретатор повинен поставити себе на місце історичного законодавця, тобто він нібито штучно відтворює міркування, аргументи і тлумачить закон у відповідності з волею останнього. У другому випадку інтерпретатор може використати історичне тлумачення для встановлення того, що норми, які тлумачаться, застаріли, відстали від розвитку дійсності, а значення термінів, котрі вживаються законодавцем, змінилися з плином часу. Як наслідок, відштовхуючись від установлених історичним способом тлумачення фактів зміни суспільного життя, цілей та інтересів соціуму, невідповідності їм нормам, які тлумачаться,

інтерпретатор може дійти висновку про необхідність адаптації, пристосування тлумачення, керуючись оцінками часу застосування закону⁷.

В енциклопедичній юридичній літературі зазначається, що історичний спосіб тлумачення – це встановлення дійсного змісту правової норми шляхом аналізу історичних умов її розробки та прийняття. У процесі історичного тлумачення інтерпретатор спирається на знання конкретно-історичних обставин і причин, що зумовили ухвалення акта, який тлумачиться⁸.

В інших наукових юридичних працях вказується, що історичний спосіб тлумачення норм права – це з'ясування: 1) смислу норм права, при якому інтерпретатор спирається на знання про факти, пов'язані з історією виникнення норм права, які тлумачаться⁹; 2) змісту (смыслу) юридичної норми на основі пізнання конкретно-історичних умов і чинників її встановлення¹⁰; 3) волі законодавця у зв'язку з історичною обставиною прийняття нормативно-правового акта¹¹; 4) змісту норм права на підставі історичних умов та обставин їх прийняття¹².

У розрізі всебічного осмислення сутності історичного способу тлумачення норм права варто відмітити, що цей спосіб інтерпретації відноситься до додаткових, тому використовується в тих випадках, коли потенціал основних способів тлумачення є недостатнім.

На думку французького теоретика права Ж.-Л. Бержеля, історичний, або еволюційний, метод ґрунтується на тій ідеї, що право є процесом, динамічним актом творення суспільства, і закони виступають усього лише його тимчасовим відображенням, яке повинно еволюціонувати разом зі зміною соціального середовища. Таким чином, закони можуть бути віддалені від початкової волі законодавця та отримати новий зміст для того, щоб адаптуватися до сучасних вимог, що пред'являються дійсності¹³.

Історичний спосіб тлумачення норм права в юридичній літературі досить часто іменується «історико-політичним». Зокрема О.Ф. Скакун під історико-політичним способом тлумачення розуміє з'ясування змісту норм права на основі аналізу конкретних історичних умов їх прийняття; виявлення політичних цілей і завдань, закладених законодавцем¹⁴. Відповідно до позиції В. В. Лазарева та С. В. Липня, історико-політичний спосіб тлумачення норм права передбачає врахування історичних обставин, умов, політичної ситуації, що існували під час прийняття норм права, які тлумачиться¹⁵. Як бачимо, вчені, які оперують терміном «історико-політичний спосіб тлумачення», додатково роблять наголос на вивченні соціально-політичної ситуації. На наше переконання, така деталізація є зайвою, оскільки історичними умови та обставинами прийняття норм права охоплюються всі сфери суспільної дійсності, в тому числі й політична. При цьому важливим є пошук ефективних методик використання можливостей історичного способу з метою правильного тлумачення норм права.

Під час застосування історичного способу тлумачення норм права використовують джерела, які знаходяться поза межами діючої системи права, а саме: скасовані норми права, що регулювали аналогічні або подібні суспільні відносини з нині чинною нормою; матеріали підготовки й ухвалення норми права; преамбули до нормативно-правових актів, які містять відповідну норму права; матеріали, в яких є роз'яснення норми права, що тлумачиться. Крім того, у процесі тлумачення істотно значення мають альтернативні проекти, публікації у пресі під час розгляду проекту, особливо обговорення у правотворчому органі, внесені поправки, обґрунтування їх прийняття або відхилення тощо. Важливим джерелом інформації з усіх подібних питань є протоколи засідань правотворчого органу, свідчення розробників проекту, учасників дискусій. У результаті дослідження таких джерел робляться висновки щодо скасованої норми та чинної, аналізуються історичні обставини ухвалення норми права, завдання та цілі, яких бажав досягнути суб'єкт правотворчості. Усе це є вихідним етапом історичного тлумачення. Суб'єкт використовує ці дані як аргументи для підтвердження або спростування отриманих висновків, які розкривають дійсний зміст норми права, що тлумачиться. У зв'язку з цим, важливим є питання про доказову цінність таких аргументів.

Історичні умови та обставини прийняття норми права, встановлені у процесі історичного тлумачення, можуть пояснити, чому ухвалена саме ця норма права, причини її ухвалення, цілі суб'єкта правотворчості. Аналізуючи історичні умови й обставини ухвалення норми права, суб'єкт тлумачення може отримати такі висновки: по-перше, норма права, що тлумачиться, або її структурна частина фактично не діє, оскільки зникли суспільні відносини, які нею регулювалися; по-друге, норма права видана за інших умов, тому суперечить суспільно-політичним обставинам часу її тлумачення, хоча відносини, що регулюються нею, збереглися (така юридична норма, як правило, суперечить іншим нормам права, в яких знайшли закріплення нові умови життя); по-третє, норма права, що тлумачиться, видана за інших умов і не зовсім відповідає завданням і цілям правового регулювання суспільних відносин, а отже, вимагає пристосування до нових обставин шляхом унесення змін, доповнень, юридичної конкретизації тощо¹⁶.

У свою чергу С. В. Прийма виокремлює три стадії історичного способу тлумачення, а саме: 1) з'ясування історичної обстановки, в умовах якої виникла ідея прийняття відповідного правового акта; 2) дослідження внутрішніх мотивів, настроїв суб'єкта правотворчості, а також тих зовнішніх обставин, що могли вплинути на прийняття ним рішення; 3) встановлення зв'язків з тими актами, що були скасовані виданням інтерпретованого акта¹⁷.

Відповідно до позиції І. Ю. Настасяк, перше правило історичного тлумачення полягає в тому, що норма, яка міститься в пізніше прийнятому нормативно-правовому акті, має перевагу перед тією, яка була встановлена попереднім актом, що регулював такі ж суспільні відносини, якщо інше не встановлено законом. Друге правило, продовжує вчений, можна сформулювати як принцип поваги до правотворчих змін: якщо з норми суб'єктом правотворчості були виключені певні умови або ознаки чи вона була поповнена тими чи

іншими умовами або ознаками, то не можна тлумачити її так, ніби вона все ще має на увазі колишній зміст. Третє правило історичного тлумачення полягає в тому, що під час тлумачення норм права повинні братися до уваги ті історичні умови й обставини, за яких вони діють і котрі впливають на розуміння їх змісту суб'єктами правореалізації¹⁸.

Як приклад використання історичного способу тлумачення норм права можна навести міркування судді Конституційного Суду (далі – КС) України М.Д. Савенка в окремій думці стосовно Рішення КС України від 25 грудня 2003 р. № 22-рп/2003 у справі щодо строків перебування на посту Президента України. Зокрема М.Д. Савенко стверджує, що ч. 3 ст. 103 Конституції України не визначає перебігу строків перебування на посту Президента України. Відповідь на це питання, продовжує суддя, дає історичний і системний способи тлумачення норм права¹⁹.

У свою чергу суддя КС України М. І. Козюбра в окремій думці стосовно Рішення КС України від 9 лютого 1999 р. № 1-рп/99 у справі про зворотню дію в часі законів та інших нормативно-правових актів аргументовано зазначає, що більш глибокому з'ясуванню питання, яке є предметом цього конституційного провадження, сприяло б застосування КС України не тільки системного, а й історичного способу тлумачення²⁰.

Порівняльний прийом історичного тлумачення є найбільш ефективним для розуміння дійсного змісту норм права. В історичному способі норми права, що тлумачаться, зіставляються з аналогічними недіючими нормами, які містяться в проекті чи скасованому нормативно-правовому акті. Порівняння у процесі історичного тлумачення вже передбачає певні знання про зміст норми права, що аналізується. Історичне тлумачення здійснюється в тісній взаємодії з іншими способами з'ясування, які в часі передують застосуванню цього прийому.

Використання порівняльного прийому є особливо важливим на перших етапах існування нових норм права, оскільки дозволяє суб'єкту тлумачення звільнитися від застарілих уявлень про дійсний зміст відповідної норми, більш чітко розмежувати чинні та нечинні норми права, посилити закріплення у свідомості змісту діючих норм права. При порівнянні нових і застарілих норм права можна встановити цілі, якими керувався суб'єкт правотворчості, ухвалюючи відповідні правила. Конкретні цілі суб'єкта правотворчості можна з'ясувати також шляхом зіставлення норми права, що тлумачиться, з її проектом.

Разом з тим, варто брати до уваги, що право має відносну самостійність стосовно соціально-економічних умов узагалі та суспільних відносин, що ним упорядковуються, зокрема. Так, певні соціально-економічні або інші конкретно-історичні обставини можуть призвести до прийняття законів, що відрізнятимуться за своїм змістом, оскільки певна соціальна проблема може бути вирішеною різними за своїм змістом нормативно-правовими актами.

Таким чином, історичний спосіб тлумачення найчастіше використовується у випадках, коли в період між часом видання норми права та часом її тлумачення в суспільстві або в урегульованих нормою відносинах відбулися істотні зміни. У всіх інших випадках конкретно-історичні умови видання певної норми права не мають такого великого значення.

Нагальна потреба в історичному способі тлумачення виникає в разі, коли після кардинальної зміни політичного та економічного курсу розвитку суспільства, в системі законодавства залишаються чинними норми, прийняті в умовах попередньої суспільної дійсності. Так, у вітчизняній системі законодавства історичному способу тлумачення підлягають усі норми права, прийняті до 1991 р., тобто за часів СРСР. Інертність вітчизняного правотворця в заміні застарілих норм права призводить до того, що багато важливих сфер суспільного життя тривалий час регулювалися (а в деяких випадках продовжують упорядковуватися й нині) нормами, прийнятими в умовах радянських реалій. Показовими прикладами є Цивільний кодекс УРСР від 1963 р., який діяв до 2004 р., а також Кодекс законів про працю України (1972 р.), Кримінально-процесуальний кодекс України (1960 р.), Житловий кодекс України (1983 р.), Кодекс України про адміністративні правопорушення (1984 р.), що залишаються чинними. Незважаючи на те, що після 1991 р. до цих кодексів було внесено значну кількість фрагментарних змін, це не вирішує проблему їх тлумачення, адже застарілою є встановлена ними концепція правового регулювання суспільних відносин²¹.

Отже, на підставі вищевикладеного, можна зробити висновок про те, що історичний спосіб тлумачення норм права дозволяє: по-перше, визначити ступінь відповідності норм права об'єктивним умовам та обставинам їх функціонування; по-друге, з'ясувати ефективність дії норм права як універсального засобу упорядкування суспільних відносин в конкретно-історичних умовах; по-третє, встановити ймовірність досягнення мети гармонізації інтересів суб'єктів у процесі застосування норм права; по-четверте, дослідити шляхи генезису права та його формально-юридичних джерел, що характеризують еволюційний розвиток права; по-п'яте, визначити норми права, що потребують внесення змін або відміни через їх невідповідність новим історичним умовам поступу суспільства.

¹ Прийма С. В. Принципи тлумачення норм права : автореф. дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» / С. В. Прийма. – Х., 2011. – 18 с. – С. 1.

² Малишев Б. В. Застосування норм права (теорія і практика) : навч. посіб. / Б. В. Малишев, О. В. Москалюк ; за заг. ред. Б. В. Малишева. – К. : Реферат, 2010. – 260 с. – С. 76.

³ Малишев Б. В. Вказана праця. – С. 91–92.

⁴ Власов Ю. Л. Проблеми тлумачення норм права / Ю. Л. Власов. – К. : Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2001. – 180 с. – С. 35.

- ⁵ *Настасяк І. Ю.* Тлумачення правових норм : навч. посіб. / І. Ю. Настасяк. – Львів : ЛьвДУВС, 2009. – 336 с. – С. 126.
- ⁶ *Тодыка Ю. Н.* Толкование Конституции и законов Украины: теория и практика / Ю. Н. Тодыка. – Х. : Факт, 2003. – 328 с. – С. 153–154.
- ⁷ *Черданцев А. Ф.* Толкование права и договора : учеб. пособ. для вузов / А. Ф. Черданцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 381 с. – С. 186.
- ⁸ *Юридична енциклопедія* : В 6 т. / Редкол : Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. – К. : Укр. енцикл., 1998. – Т. 2: Д–Й. – 1999. – 744 с. – С. 732.
- ⁹ *Черданцев А. Ф.* Вказана праця. – С. 187.
- ¹⁰ *Рабінович П. М.* Основи загальної теорії права та держави : навч. посіб. / П. М. Рабінович. – Вид. 10-е, допов. – Львів : Край, 2008. – 224 с. – С. 181.
- ¹¹ *Тодыка Ю. Н.* Вказана праця. – С. 129.
- ¹² *Теорія держави та права* : підруч. / [С. О. Гіда, Є. В. Білозьоров, А. М. Завальний та ін.] ; за заг. ред. Є. О. Гіди. – К. : ФОП О. С. Ліпкан, 2011. – 576 с. – С. 314.
- ¹³ *Бержель Ж.-Л.* Общая теория права / Ж.-Л. Бержель ; под. общ. ред. В. И. Даниленко ; пер. с фр. Г. В. Чуршукова. – М. : NOTA BENE, 2000. – 576 с. – С. 432.
- ¹⁴ *Скакун О. Ф.* Теорія права і держави : підруч. – 2-ге вид. – / О. Ф. Скакун. – К. : Алерта ; КНТ ; ЦУЛ, 2011. – 520 с. – С. 438.
- ¹⁵ *Лазарев В. В.* Теория государства и права : учеб. / В. В. Лазарев, С. В. Липень. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Издательство Юрайт ; ИД Юрайт, 2011. – 634 с. – С. 494.
- ¹⁶ *Власов Ю. Л.* Вказана праця. – С. 82–83.
- ¹⁷ *Прийма С. В.* Вказана праця. – С. 3.
- ¹⁸ *Настасяк І. Ю.* Вказана праця. – С. 126–127.
- ¹⁹ *Рішення Конституційного Суду України* : в 3-х т. – Т. 3. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2010. – 596 с. – С. 197.
- ²⁰ *Вісник Конституційного Суду України*. – 1999. – № 2. – С. 30–33.
- ²¹ *Малишев Б. В.* Вказана праця. – С. 121–122.

Резюме

У статті автором розглянуті теоретичні аспекти історичного способу тлумачення норм права. Особливу увагу приділено правилам використання історичного способу тлумачення норм права.

Ключові слова: тлумачення норм права, способи тлумачення норм права, історичний спосіб тлумачення норм права.

Резюме

В статье автором рассмотрены теоретические аспекты исторического способа толкования норм права. Особое внимание уделено правилам использования исторического способа толкования норм права.

Ключевые слова: толкование норм права, способы толкования норм права, исторический способ толкования норм права.

Summary

In the article an author was considered the theoretical aspects of historical method of interpretation of norms of the law. The rules of the using of historical method of interpretation of norms of the law were spared the special attention.

Key words: interpretation of norm of the law, methods of interpretation of norm of the law, historical method of interpretation of norms of the law.

Отримано 7.02.2012

О. В. МИНЬКОВИЧ-СЛОБОДЯНИК

Олена Василівна Минькович-Слободяник, кандидат юридичних наук, доцент Миколаївського комплексу Національного університету «Одеська юридична академія»

ЕЛЕКТОРАЛЬНА ПОЛІТИКА ЯК ОДИН З ОСНОВНИХ ПРІОРИТЕТІВ ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ

Найважливішим напрямом сучасної правової політики є її діяльність по оптимізації електоральної політики, безумовне (реальне) забезпечення виборчих прав людини. Оскільки остання напряму пов'язана з питанням про владу, то її, безумовно, можна віднести до одного з пріоритетів правової політики держави.